

Innhold

Forord	5
Kapittel 1	
HMS = kunnskap = økonomi	13
1.1 HMS – en ny resultatlinje?	14
1.2 HMS-regimets mål	17
1.3 Bærekraftig økologisk økonomi som premiss	22
1.4 BOBIB eller BSA?	25
1.5 HMS-økonomisk ledelse	29
1.6 Jakten på relevante styringssystemer	33
Kapittel 2	
HMS som verdiskaper	37
2.1 HMS – nøkkel til bedre lønnsomhet?	38
2.2 Den skjulte fabrikkens HMS-bilde	41
2.3 Samfunnsøkonomiske HMS-mål	45
2.4 Kostnadseffektiv HMS	51
2.5 HMS-økonomiske mulighetsområder	52
Kapittel 3	
Reguleringsrammen for HMS-økonomien	55
3.1 HMS-revisjoner og IK-HMS-forskriftens mål	56
3.2 Dokumentasjon og rapporteringskrav	57
3.2.1 HMS-regelverkets kostnader	57
3.2.2 Dokumentasjonsplikten	59
3.3 HMS-dokumentasjon for systemrevisjon	61
3.4 Bedriftsøkonomiske HMS-gevinster	63
3.4.1 Mange veier til Rom	63
3.4.2 Lønnsomme og ulønnsomme HMS-tiltak	64
3.4.3 Ideelle krav til HMS-regnskap	66
3.4.4 Kvantitative og kvalitative HMS-data	67
3.5 Om det er så enkelt, hvorfor er det da så vanskelig?	69

Kapittel 4

Kvalitet og miljø – spor mot HMS-regnskapet	71
4.1 Verdikjedens HMS-krav	72
4.1.1 Kvalitetsforbedring	73
4.1.2 Kvalitetskostnader	74
4.1.3 Måling av kvalitetskostnader	77
4.2 Miljøledelse og miljøregnskap	80
4.2.1 Aktivitetsbasert kostnads- og ressursstyring	80
4.2.2 Regnskapslovens krav til HMS-rapportering	82
4.2.3 Miljøregnskap	85
4.2.4 Klimaregnskap	89
4.2.5 Effekten av grønne regnskaper	90
4.3 Hvor peker sporene?	92

Kapittel 5

Humankapitalens HMS-økonomi	95
5.1 Lukket styringssløyfe	96
5.2 Personalrettede verktøy	97
5.2.1 Personaløkonomisk bokføring	97
5.2.2 Kunnskapsregnskap	103
5.3 Organisatoriske styringsmodeller	106
5.3.1 Balansert målstyring	106
5.3.2 Arbeidsmiljøledelse	110
5.4 Humankapital, medvirkning og læring	112
5.4.1 Organisasjonsoppskrifter for HMS	112
5.4.2 Humankapital og verdiskaping i et HMS-perspektiv	114

Kapittel 6

Nordiske eksempler på HMS-regnskap	119
6.1 Finland – evalueringsverktøy for industrien	120
6.1.1 TYTA-modellen for HMS-kostnader	120
6.2 Danmark – arbeidsmiljøets kostnader	122
6.2.1 Arbeidsmiljøregnskap – arbeidsmiljøredegjørelse	123
6.2.2 Systematisk ulykkeskostnadsanalyse	127
6.2.3 ABC for null arbeidsulykker	130
6.2.4 Arbeidsmiljøøkonomiske verktøy	135
6.3 Sverige – arbeidsmiljøverktøy for store og små virksomheter	137
6.3.1 Potential1 – felles nordisk tilnærming?	137
6.3.2 Verktøy for sykefravær og rehabilitering	140
6.4 Norge – lite tilpassede verktøy?	141

6.4.1 SHE-Management	142
6.4.2 Verdidrivende dialog for arbeidsmiljøøkonomiske kalkyler	143
6.5 Ennå ingen nordisk HMS-økonomisk modell	147

Kapittel 7

Med HMS forbi bunnlinjen	151
7.1 Virksomhetens nye regnskapslinjer	152
7.2 Balanse mellom konkurransekraft og bærekraft?	157
7.3 HMS og BSA - tvungen eller frivillig?	160
7.4 Dynamisk HMS-økonomisk styring	164
Vedlegg 7.1 Global Compact prinsippene	166

Kapittel 8

Balansert HMS-økonomisk ledelse	167
8.1 Hierarki, marked eller bedrift - hvor trykker skoen?	168
8.2 Virksomhetsangivelse for HMS	172
8.3 Trådene samles	177
Vedlegg 8.1 Sjekkliste - Virksomhetens HMS-selvangivelse	182

Referanser	186
-------------------------	-----

Forkortelser og begrepsdefinisjoner	196
--	-----

Stikkord	201
-----------------------	-----

Figurer

Figur 1.1 HMS-ledelsens målområder	21
Figur 1.2 HMS-økonomisk ledelse	30
Figur 2.1 HMS-mål - Produksjon - Lønnsomhet	53
Figur 3.1 HMS-regnskapets veianvisning til økt lønnsomhet.....	63
Figur 4.1 Verdikjedens HMS-krav	72
Figur 4.2 Sammenheng mellom kostnadskategorier	75
Figur 4.3 Reduserte kvalitetskostnader	79
Figur 4.4 Effekter av grønne regnskaper	91
Figur 5.1 Lukket styringsløyfe for HMS	96
Figur 5.2 Kunnskapsregnskap	105
Figur 5.3 Styringsparametere i HMS-balansert målstyring.....	108

Figur 5.4 Noen elementer relatert til humankapitalteori.	115
Figur 6.1 TYTA kalkulasjonsmodell.....	120
Figur 6.2 TYTA-balansevekten.....	121
Figur 6.3 Arbeidsmiljøregnskap.....	123
Figur 6.4 Arbeidsmiljøøkonomi - verktøy.....	136
Figur 6.5 Arbeidsmiljøbenchmarking.....	137
Figur 7.1 Den tredelte bunnlinjen.....	154
Figur 7.2 Virksomhetens nye regnskapslinjer.....	155
Figur 8.1 Modell for balansert HMS-økonomisk ledelse.....	179

Tabeller

Tabell 1.1 Operasjonalisering av IK-HMS-målene.....	19
Tabell 3.1 Påbudte målinger av HMS-resultat.....	62
Tabell 3.2 Lønnsomhet og ulønnsomhet ved HMS-tiltak i virksomheten.....	65
Tabell 4.1 Kvalitetskostnadsmatrise.....	77
Tabell 4.2 Målbare versus anslåtte kostnader.....	78
Tabell 4.3 Helse-/Miljø-/Sikkerhetsregnskap.....	85
Tabell 5.1 Ballongmodellen.....	100
Tabell 5.2 Personaløkonomiske nøkkeltall.....	102
Tabell 5.3 Personaløkonomisk regnskap.....	102
Tabell 5.4 Finansregnskap og kunnskapsregnskap.....	104
Tabell 5.5 Prosessperspektiv på HMS.....	109
Tabell 6.1 Arbeidsmiljøregnskapets handlingsgrunnlag.....	125
Tabell 6.2 Aktivitetsbaserte ulykkeskostnadskategorier.....	128
Tabell 6.3 Kvantifisering av avledede virkninger (ansatte).....	134
Tabell 8.1 Lønnsomhet - legitimitet - sanksjoner.....	170
Tabell 8.2 HMS-selvangivelsens hovedposter.....	174

Bokser

Boks 1.1 Posten.....	31
Boks 1.2 Krever regnskap for arbeidsmiljøet.....	32
Boks 4.1 Statsbyggs miljøregnskap.....	87
Boks 5.1 Aarbakke Group.....	101
Boks 5.2 Eksempler på intellektuell kapital.....	103